

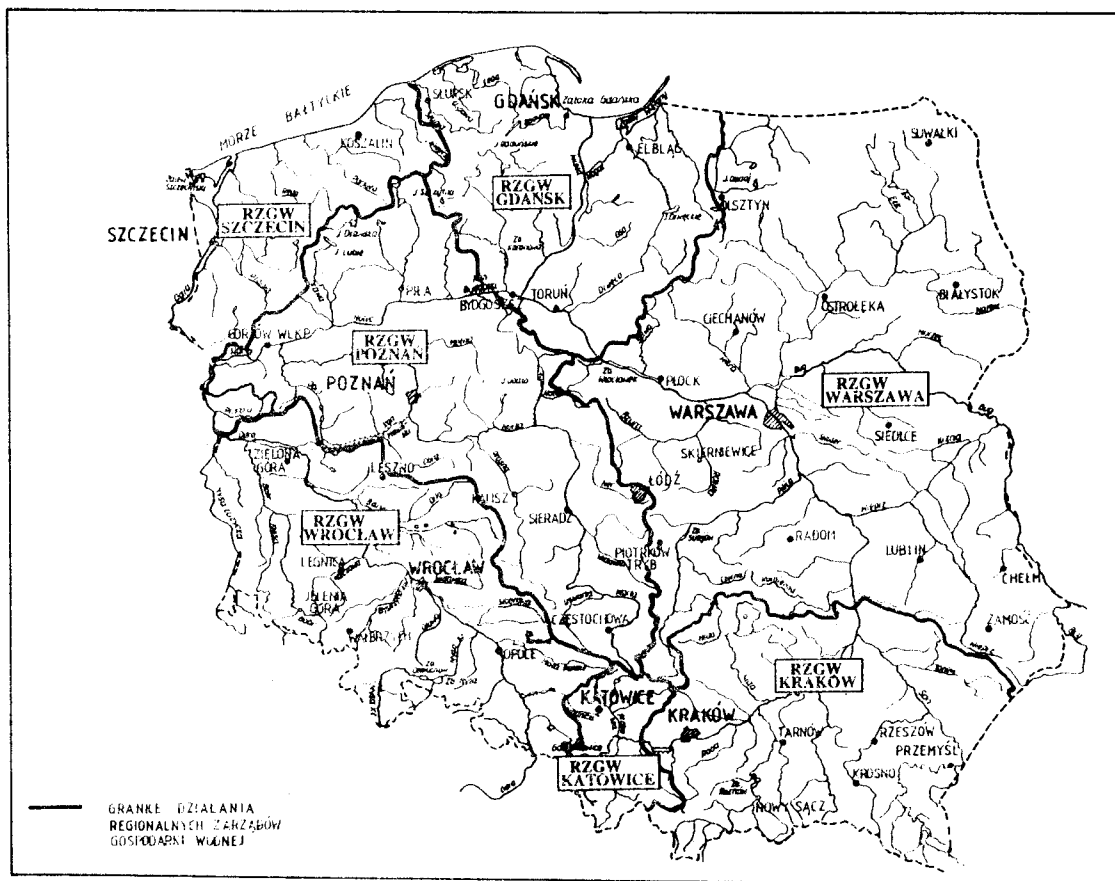
Andrzej Nalberczyński

Rola i zadania Regionalnych Zarządów w nowym systemie zarządzania gospodarką wodną

Niezadawalająca sprawność i niska skuteczność działania dotychczasowego systemu zarządzania gospodarką wodną, a także regulowanie korzystania z zasobów wodnych według partykularnych interesów województw, były w ubiegłych latach nie tylko przedmiotem licznych prac badawczo-koncepcyjnych, publikacji, opinii i ekspertyz wykonywanych przez stowarzyszenia społeczno-zawodowe. Znajdowały także wyraz w postulatach, uchwałach i rezolucjach podejmowanych przez krajowe gremia autorytetów

naukowych i doświadczonych specjalistów [1, 2], determinując kształt późniejszych ustaleń.

W kwietniu 1989 r. w wyniku obrad Okrągłego Stołu Minister Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa powołał pod przewodnictwem prof. J. Zielińskiego zespół do opracowania koncepcji organizacji zarządzania gospodarką wodną — w grudniu 1989 r. przedstawiono Ministrowi do akceptacji i realizacji wersję ostateczną, uzgodnioną ze stroną

Rys. 1. Obszar działania Regionalnych Zarządów Gospodarki Wodnej w granicach hydrograficznych

społeczną. Pierwszym widocznym efektem rozpoczętego procesu przemian było powołanie przez Ministra OŚZNiL (październik 1990 r.) Pełnomocników ds. Organizacji Regionalnych Urzędów Gospodarki Wodnej.

Kolejny etap wkomponowujący nową jednostkę organizacyjną w strukturę zarządzania gospodarką wodną stanowiło rozporządzenie Ministra OŚZNiL z dnia 1.02.1991 r. w sprawie utworzenia regionalnych zarządów gospodarki wodnej (MP nr 6, poz. 38), dzielące obszar kraju na 7 hydroregionów (rys. 1).

W połowie sierpnia 1991 r. Minister OŚZNiL odwołał swoich pełnomocników mianując na ich miejsce pierwszych 4 dyrektorów RZGW — w Gdańsku, Krakowie, Poznaniu i Wrocławiu. Praktycznie więc dopiero datę 1.09.1991 r. można traktować jako pełne rozpoczęcie wdrażania funkcjonowania nowego systemu zarządzania gospodarką wodną.

Etap I

Zarządzenie MOŚZNiL z 1.02.1991 r. określa funkcje i zadania RZGW w okresie przejściowym, którego czas trwania wyznacza data wejścia w życie nowej ustawy „Prawo Wodne”. Do tego czasu zakres działania zarządu obejmuje sprawy:

- bilansowania zasobów wód powierzchniowych i podziemnych,
- opracowania programów i planów gospodarowania zasobami wodnymi i ochrony wód oraz ochrony przed powodzią,
- systemu informatycznego gospodarki wodnej,
- opracowania warunków korzystania z wód dorzecza,
- inicjowania studiów i badań w zakresie zagospodarowania, ochrony i eksploatacji wód powierzchniowych i podziemnych,
- koordynacji przedsięwzięć gospodarki wodnej, w tym hydroenergetycznego wykorzystania obiektów hydrotechnicznych,
- opiniowania rozwiązań projektowych i lokalizacji inwestycji mających istotny wpływ na gospodarkę wodną w dorzeczu,
- inicjowania i współdziałania we wdrażaniu zasad racjonalnej gospodarki wodnej,
- realizacji zadań z zakresu obronności.

Dyrektorowi zarządu ponadto powierzono wydawanie pozwoleń wodnoprawnych na przesyły wody oraz na wykonywanie urządzeń zabezpieczających przed powodzią, a także koordynację działań przeciwpowodziowych. W okresie przejściowym główny cel funkcjonowania RZGW obejmował:

- zorganizowanie działalności podstawowej zarządu (wyposażenie biur, nabór odpowiedniej kadry pracowników, wypracowanie struktury organizacyjnej i inne),
- zgromadzenie wiarygodnych informacji o gospodarce wodnej regionu,
- współdziałanie w tworzeniu aktów wykonawczych, uzupełniających projekt nowej ustawy „Prawo Wodne”,
- integrację środowisk specjalistycznych (wyższych uczelni, instytutów resortowych, biur projektów i in.) dla potrzeb optymalnego rozwiązywania głównych problemów gospodarki wodnej regionu,
- nawiązanie współpracy z instytucjami i organami administracji rządowej, sejmikami samorządowymi i użytkownikami wód w aspekcie opracowania zasad tworzenia Rady Gospodarki Wodnej Dorzecza.

W okresie przejściowym działalność zarządu, finansowaną z budżetu państwa, limitują środki przyznawane autorytatywnie przez Departament Gospodarki Wodnej MOŚZNiL. W odniesieniu do RZGW we Wrocławiu środki te umożliwiły do chwili obecnej zatrudnienie, poza personelem biurowym i pomocniczo-technicznym, 15 specjalistów (część w niepełnym wymiarze) w następujących działach: zasobów wodnych, ochrony wód, urządzeń hydrotechnicznych i ochrony przed powodzią, informatyki, studiów i analiz oraz w dziale ekonomiczno-finansowym. Obecnie w żadnym z wymienionych działów nie pracują więcej niż 3 osoby, co stanowi dopiero trzon kadry, niezbędnej do realizacji nakreślonych zadań.

System informacyjny gospodarki wodnej

System ten, służący do ewidencjonowania, przetwarzania i aktualizowania danych dotyczących sieci hydrograficznej, zasobów i jakości wód powierzchniowych i podziemnych, użytkowników wody, urządzeń wodnych, ochrony przeciwpowodziowej i hydroenergetyki, znajduje się w stadium organizacyjnym. Planuje się [3] funkcjonowanie systemu informacyjnego, finansowanego przez budżet państwa, w układzie dwustopniowym:

- 1° — centralny, prowadzony przez Ministra OŚZNiL,
- 2° — tzw. podsystem regionalny, prowadzony przez zarządy dorzecza pod nadzorem resortu.

Istotnym elementem działania będzie zobowiązanie organów administracji rządowej, gmin, jednostek

kontrolnych i badawczo-rozwojowych, a także użytkowników do nieodpłatnego udostępniania danych dla potrzeb systemu.

W krajowym systemie informacyjnym funkcjonować będą bazy danych Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej i Państwowego Instytutu Geologicznego (wody podziemne). Zakłada się również współdziałanie z systemami funkcjonującymi dla potrzeb Państwowego Monitoringu Środowiska i Urzędów Wojewódzkich. Niezbędne jest również ustalenie odpowiednich form współpracy z Głównym Urzędem Statystycznym.

W ramach podsystemu regionalnego we wszystkich RZGW w kraju rozpoczęto testowanie zmodyfikowanego oprogramowania pod nazwą „System Informatyczny Modeli Gospodarki Wodnej”, opracowanego w latach 1986÷1990 w ramach CPBR-11.10.03. System ten tworzy zbiór programów obejmujących:

- sieć hydrograficzną,
- regionalny bank danych zawierający dane o budowach wodnych, obiektach i gospodarce wodno-ściekowej użytkowników,
- zasoby ilościowe wód powierzchniowych,
- model jakości zasobów wodnych,
- system optymalnego doboru lokalizacji ujęć wody i oczyszczalni ścieków.

W drugiej połowie bieżącego roku rozpocznie się wdrażanie oprogramowania w wersji sieciowej; będzie ono stopniowo rozszerzane o dalsze programy, m.in. o system opłat za użytkowanie wód.

Na szczeblu resortu podjęte zostaną działania nad wprowadzeniem w kraju systemów (Geographic Information Systems), umożliwiających tworzenie map komputerowych [4].

Informator o stanie gospodarki wodnej regionu

Ustalając dla RZGW plan prac przewidzianych do realizacji w 1992 r. przyjęto, że jednym z jego podstawowych elementów będzie wydanie *Informatora o stanie gospodarki wodnej dorzecza górnej i środkowej Odry*. Obecnie są wprawdzie ogólnodostępne opracowania GUS-u [5], a także Wydziałów Ochrony Środowiska [6], ale obejmują one obszar całego kraju lub ograniczają się do części wytyczonej granicą podziału administracyjnego, a ponadto zajmują się wszystkimi komponentami środowiska, co z konieczności zawęża zakres tematyczny lub ocenę wyników.

Informator oparty głównie na danych z 1991 r. stanowiłby syntetyczną bazę porównawczą dla dalszych prac studialnych i projektowych, mógłby również

spełniać pewną funkcję w kreowaniu nowych przedsięwzięć studialno-projektowych i inwestycyjnych, np. inicjowanych przez kapitał rodzimy lub obcy. Główne rozdziały *Informatora* prezentować będą następujące zagadnienia:

- charakterystyka ogólna regionu,
- hydrografia i hydrologia,
- hydrogeologia,
- monitoring wód,
- użytkowanie wód (zaopatrzenie w wodę, gospodarka stawowa, turystyka i rekreacja),
- źródła zanieczyszczenia,
- oczyszczalnie ścieków,
- charakterystyka hydrotechniczna i ochrona przed powodzią,
- ochrona zasobów i ekosystemów wodnych,
- melioracje wodne,
- opłaty za szczególne korzystanie z wód i urządzeń wodnych,
- realizowane inwestycje,
- potencjał kadrowy,
- działalność naukowo-techniczna i publicystyczna,
- podsumowanie i wnioski.

Podstawę do opracowania *Informatora* stanowić będą przede wszystkim materiały będące w posiadaniu Wydziałów Ochrony Środowiska Urzędów Wojewódzkich, a także instytutów resortowych, wyższych uczelni i innych jednostek. Intencją zarządu jest aby w *Informatorze* zamieszczone zostały dane z możliwie wszystkich instytucji związanych z gospodarką wodną regionu oraz, aby lista jego współautorów obejmowała możliwie szerokie grono specjalistów, z uwzględnieniem integracji interdyscyplinarnej i regionalnej.

W obecnych planach zarządu przewiduje się, aby tego rodzaju informator był opracowywany i wydawany w cyklu 5-letnim; identyczny cykl mógłby dotyczyć również poszczególnych rozdziałów lub bloków tematycznych, których edycje charakteryzowałyby stan poszczególnych dziedzin gospodarki wodnej w sposób szczegółowy.

Warunki korzystania z wód dorzecza

Warunki korzystania z wód dorzecza, jako podstawa do prognozowania przedsięwzięć i wydatków, ustalenie zasad rozdziału wody pomiędzy użytkowników, ograniczeń w korzystaniu z wód i urządzeń wodnych, a także formułowania decyzji administracyjnych, stanowić będą jeden z najważniejszych doku-

mentów planistycznych, który po odpowiedniej procedurze opiniodawczej będzie zatwierdzony w formie zarządzenia przez Ministra OŚZNiL, co oznacza w praktyce, że pozwolenia wodnoprawne wydawane przez terenowe organa rządowej administracji ogólnej nie będą mogły tych warunków naruszyć, zwłaszcza, że zarząd dorzecza zostanie ustawowo uprawniony do występowania jako strona w postępowaniu wodnoprawnym.

W programie działalności RZGW we Wrocławiu na 1992 r. przewidywano wykonanie warunków korzystania z wód zlewni Nysy Kłodzkiej i Oławy, traktując całość zagadnień związanych z tym opracowaniem jako pewnego rodzaju wzorzec empiryczny w odniesieniu do metodyki i organizacji prac projektowo-planistycznych dla innych zlewni. Ograniczone środki finansowe wskazują obecnie, że zakres prowadzonych prac będzie musiał ulec pewnej redukcji. Podstawowym narzędziem umożliwiającym, prawidłową pod względem metodycznym, realizację warunków korzystania z wód dorzecza będą zasady sporządzania jednolitych bilansów wodnogospodarczych.

Główne zasady bilansowania zasobów wodnych formułowane są następująco:

- ocena możliwości zaopatrzenia w wodę użytkowników w aspekcie ilościowo-jakościowym, z uwzględnieniem hierarchizacji potrzeb i weryfikacji ilości zużywanej wody według standardów krajowych i europejskich,
- wpływ oddziaływania źródeł zanieczyszczenia na jakość zasobów wodnych wraz z identyfikacją głównych zanieczyszczeń obszarowych, pasmowych i liniowych,
- efekty oddziaływania obiektów hydrotechnicznych (zbiorników retencyjnych, przrzutów wody i in.),
- określenie wymagań ekologicznych w odniesieniu do: wielkości przepływów nienaruszalnych, ochrony ekosystemów wodnych, obszarów chronionych itp.,
- ocena wielkości zasobów wód podziemnych: dyspozycyjnych regionalnych i eksploatacyjnych z uwzględnieniem wpływu działalności gospodarczej w obrębie litosfery (górnictwo, budownictwo, rolnictwo i in.),
- ustalenie dodatkowych (w stosunku do obecnych) uwarunkowań organizacyjno-prawnych, technicznych i finansowych dla racjonalnego kształtowania zasobów wodnych w poszczególnych zlewniach i dorzeczu,
- bilansowanie zasobów wodnych: powinno odnosić się do stanu obecnego i perspektywicznego przy zachowaniu 10-letniego przedziału

czasowego z uwzględnieniem warunków określonych w planach zagospodarowania przestrzennego.

Dla przeprowadzenia symulacji rozdziału powierzchniowych zasobów wodnych [7] zakłada się skonstruowanie modelu matematycznego zawierającego między innymi:

- schematyczne odwzorowanie układu przestrzennego w formie sieci przepływowej złożonej z węzłów i łuków (kierunki transportu wody między węzłami) i relacji pomiędzy użytkownikami i składnikami bilansu,
- bazę danych dokumentującą charakterystykę zasobów i stopień ich użytkowania.

Wynikiem symulacji będzie głównie: charakterystyka zasobów w przekrojach bilansowych, ocena stopnia spełnienia potrzeb użytkowników i prognozy deficytów. Do obliczeń symulacyjnych bilansu wód podziemnych wykorzystywany będzie już funkcjonujący (rozbudowywany) pakiet oprogramowania HYDROLIB, do którego wprowadzane będą zweryfikowane dane o zatwierdzonych zasobach dyspozycyjnych, eksploatacyjnych i o poborach wody.

Sporządzone na podstawie bilansów wodnogospodarczych warunki korzystania z wód dorzecza stanowić będą zatem pewien rodzaj perspektywicznego planu gospodarki wodnej, który opracowywany w oparciu o charakterystykę hydrologiczną i hydrotechniczną rzek, zbiorników wód podziemnych, stopnia zanieczyszczenia zasobów wodnych, docelowego stanu czystości wód i sposobu ich użytkowania, źródeł zanieczyszczenia, zagospodarowania przestrzennego, ekosystemów i in., powinien przedstawiać:

- ograniczenia w korzystaniu z wód i urządzeń wodnych,
- plan inwestycji gospodarki wodnej,
- plan prac badawczo-rozwojowych,
- wnioski dotyczące rozwoju gospodarczego i planowania przestrzennego związane z gospodarką wodną.

W trybie ustalania warunków korzystania z wód dorzecza przewidziano zarówno uzyskanie niezbędnych opinii administracji rządowej i samorządu terytorialnego, jak również umożliwienie, każdemu zainteresowanemu, wglądu do materiałów oraz złożenia własnej opinii.

Tymczasowa Rada Gospodarki Wodnej

Jednym z najtrudniejszych zadań warunkujących osiągnięcie zamierzonych efektów związanych z wprowadzeniem nowych zasad zarządzania gospo-

darką wodną jest zarówno pobudzenie i ukierunkowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa, wzrostu społecznej aktywności, jak i, przede wszystkim, uzyskanie jego akceptacji ponoszenia w bliskiej przyszłości podwyższonych opłat na rzecz ochrony zasobów wodnych. Bardzo duży wpływ na spełnienie tych oczekiwań wywierać będzie rada dorzecza, stanowiąca regionalny „parlament wodny”. Doceniając rangę i znaczenie tego organu podjęte zostały już w roku ubiegłym ustalenia, mające na celu przygotowanie projektu umożliwiającego sprawne i optymalne wyłonienie kandydatów na członków rady dorzecza, która planowany zakres jej uprawnień może uzyskać dopiero po uchwaleniu przez Sejm nowej ustawy „Prawo Wodne”. Obecnie zespół, który zaakceptował uczestnictwo przy opracowywaniu takiego projektu, przekształcił się 25.02 br. w Tymczasową Radę Gospodarki Wodnej Dorzecza Górnej i Środkowej Odry. Na obecnym etapie obowiązujących regulacji prawnych przyszłego kształtu funkcjonowania nowego systemu zarządzania Tymczasowa Rada stanowilaby dla RZGW we Wrocławiu zespół doradczy i konsultacyjny, którego głównym celem działalności byłoby m.in.:

- opracowanie projektu umożliwiającego optymalne wyłonienie kandydatów do przyszłej rady dorzecza, opartego na pełnej charakterystyce regionu w odniesieniu do większości czynników determinujących stan gospodarki wodnej (udział użytkowników w systemie opłat, potencjał kadrowy, spółki wodne itd.),
- opracowanie wstępnego statutu i regulaminu organizacyjnego Rady Gospodarki Wodnej Dorzecza Górnej i Środkowej Odry,
- podjęcie działań zmierzających do utworzenia nowych struktur oddziaływania na procesy zarządzania gospodarką wodną na szczeblu ponadregionalnym, opracowanie projektu wstępnego, zasad organizacyjnych i zakresu funkcjonowania Głównej Rady Gospodarki Wodnej Dorzecza Odry, nawiązanie współpracy międzynarodowej z użytkownikami wód, przedstawicielami odpowiednich władz samorządowych w Czecho-Słowacji i w Niemczech, zlokalizowanych na obszarze dorzecza Odry,
- integrowanie środowisk regionalnych na rzecz nowej struktury zarządzania gospodarką wodną,
- zaktywizowanie środowisk specjalistycznych regionu do czynnego udziału w opiniowaniu i ocenie projektów różnego rodzaju aktów prawnych („Prawo Wodne”, rozporządzenia Ministra OŚZNiL), które obecnie opracowywane, będą na najbliższe lata wytyczać kie-

- runki oraz określać zasady funkcjonowania wielu dziedzin gospodarki wodnej,
- doradztwo i konsultacje w sprawach związanych z działalnością merytoryczną (ocena wdrażanego systemu informatycznego, zasady opracowywania bilansów wodnogospodarczych z wykorzystaniem różnego rodzaju modeli matematycznych i in.) i organizacyjną RZGW,
- uczestnictwo w odbiorach prac wykonywanych na rzecz RZGW,
- współudział przy opracowywaniu *Informatora o aktualnym stanie gospodarki wodnej w dorzeczu górnej i środkowej Odry* (uczestnictwo w radzie programowej, opiniowanie lub redakcja poszczególnych rozdziałów itp.),
- udział w organizowanych wspólnie z RZGW seminariach, konferencjach itp.,
- inicjowanie i współdziałanie przy organizowaniu różnego rodzaju imprez o charakterze popularyzatorsko-edukacyjnym na rzecz ekologii i gospodarki wodnej.

Obecne zadania TR wskazują jednoznacznie, że w jej składzie powinny dominować osoby predysponowane do prac koncepcyjnych, o dużym doświadczeniu zawodowym, posiadające możliwość kształtowania i propagowania nowej struktury zarządzania gospodarką wodną. W pierwszej kolejności takie wymagania spełniają pracownicy wyższych uczelni, instytutów resortowych, renomowanych biur projektów i inni wybitni specjaliści w różnych dziedzinach gospodarki wodnej, którzy powinni uczestniczyć w pracach TR na równych prawach, w porównaniu do przedstawicieli pochodzących z innych grup, tj. organów administracji rządowej, samorządu terytorialnego oraz użytkowników (zakłady wnoszące opłaty za pobór wody lub odprowadzanie ścieków). Uwzględniając powyższe stanowisko zarządu zaproponowano, aby Tymczasowa Rada składała się:

- w 1/4 z reprezentantów samorządu terytorialnego, wyłonionych przez sejmiki samorządowe i przedstawicieli spółek wodnych,
- w 1/4 z użytkowników wód, reprezentowanych w szczególności przez zakłady korzystające z wód, izby gospodarcze oraz zrzeszenia pracodawców,
- w 1/4 z przedstawicieli wojewodów, PIOŚ oraz jednostek organizacyjnych, wykonujących zadania z zakresu gospodarki wodnej, ochrony przyrody i środowiska,
- w 1/4 z przedstawicieli stowarzyszeń, zainteresowanych statutowo sprawami gospodarki wodnej, ochrony przyrody i środowiska oraz ekspertów.

Etap II

Wejście w życie nowej ustawy „Prawo Wodne”, której projekt [3] został skierowany do legislacji, zamknie pierwszy etap wdrażania w kraju nowych form i struktur zarządzania gospodarką wodną. W II etapie będą ją sprawowały:

- rady gospodarki wodnej dorzeczy,
- zarządy dorzeczy,
- organa administracji państwowej (według przepisów szczególnych).

W skład rady gospodarki wodnej dorzecza, stanowiącej organ nadzorujący działalność zarządu, wchodzi przedstawiciele organów administracji rządowej, samorządu terytorialnego oraz zakładów korzystających z wód, w częściach równych w liczbie od 30 do 90 osób. Członków rady dorzecza powołuje Minister OŚZNiL, przy czym przedstawiciele organów samorządu terytorialnego powoływani są na wniosek właściwych sejmików samorządowych, a przedstawiciele zakładów na wniosek stowarzyszeń i innych organizacji zrzeszających te zakłady. Kadencja rady dorzecza trwa 5 lat, a jej członkowie pełnią swe funkcje społecznie. Do zadań rady, oprócz uzgadniania warunków korzystania z wód dorzecza należy ustalanie:

- programów gospodarki wodnej w dorzeczu,
- zasad wydatkowania środków finansowych,
- wskaźników wzrostu opłat za korzystanie z wód i urządzeń wodnych.

Uchwały rady dorzecza, podobnie jak samorządu terytorialnego, będą mogły być zaskarżane do sądu administracyjnego, po wyczerpaniu trybu ponownego rozpatrzenia uchwały przez samą radę. O pracach rady dorzecza i jej strukturze organizacyjnej decydować będzie prezydium przez nią powoływane i regulamin wewnętrzny.

Zarządy dorzecza, jako państwowe jednostki organizacyjne posiadające osobowość prawną, tworzy i znosi w drodze rozporządzenia Minister OŚZNiL, ustalając ich siedziby i obszar funkcjonowania. Zarząd dorzecza:

- sporządza warunki korzystania z wód dorzecza,
- bilansuje potrzeby rzeczowe i finansowe związane z gospodarką wodną,
- prowadzi sprawy opłat za szczególne korzystanie z wód i urządzeń wodnych,
- bierze udział w finansowaniu zadań gospodarki wodnej,

- prowadzi system informacyjny gospodarki wodnej w zakresie określonym w ustawie i przepisach wykonawczych,
- może prowadzić sprawy powierzone mu w drodze rozporządzenia przez Ministra OŚZNiL za wyjątkiem: wydawania decyzji administracyjnych, wykonywania zadań związanych bezpośrednio z regulacją i utrzymaniem wód oraz budownictwem wodnym, a także pełnić funkcje inwestora i sprawować specjalistyczny nadzór budowlany,
- jest stroną w każdym postępowaniu administracyjnym dotyczącym korzystania z wód i wykonania urządzeń wodnych,
- nie odpowiada za zobowiązania Skarbu Państwa,
- posiada statut nadany mu przez Ministra OŚZNiL.

Zarząd dorzecza prowadząc gospodarkę finansową na zasadach określonych dla zakładów budżetowych posiada wpływy z tytułu opłat i dotacji; może także pozyskiwać środki pochodzące z udziałów w spółkach, z kredytów, obligacji, pożyczek i in.

Szczególną rolę w zarządzaniu gospodarką wodną odgrywa system opłat pobieranych za szczególne korzystanie z wód i urządzeń wodnych. Podobnie jak ma to miejsce obecnie, opłaty pobierane będą w szczególności za: pobór wód powierzchniowych i podziemnych, wprowadzanie ścieków do wód i do ziemi, żeglugę i przewóz towarów obiektami pływającymi, śluzowanie, holowanie i spławianie drewna oraz wydobywanie żwiru, piasku i kamienia. Opłaty uiszczane będą zaliczkowo po upływie kwartału bez wezwania, stosownie do rozmiarów korzystania z wód w roku poprzedzającym i przy zastosowaniu uaktualnionych stawek jednostkowych. W terminie do 31.01 każdego roku zakłady będą przekazywać zarządowi dorzecza informacje o rozmiarach poboru wód i wprowadzania ścieków w roku ubiegłym, stanowiące podstawę do naliczenia rocznej wysokości opłat. Podstawą do ustalenia ilości pobranej wody oraz ilości i jakości odprowadzanych ścieków będą wyniki pomiarów i badań prowadzonych przez zakład; w przypadku braku takich pomiarów podstawą do naliczenia będzie maksymalna wydajność urządzeń do poboru wody. Jeżeli zakład nie przekaże w terminie wymaganych informacji lub okażą się one nieprawdziwe — zarząd dorzecza naliczy opłatę w oparciu o ustalenia własne, organów kontrolnych lub inne, zwiększając dwukrotnie obowiązujące stawki. Pobór wody bez pozwolenia wodnoprawnego lub ponad ustaloną ilość, a także zrzut ścieków bez pozwolenia lub „nadmiernie” zanieczyszczonych może spowodować nawet 10-krotne zwiększenie stawek jednostkowych.

Wpływy z tytułu opłat gromadzone przez zarząd dorzecza będą rozdysponowane zgodnie z ustaleniami rady dorzecza poza ich 10% wartością, która w odpowiednich terminach będzie przekazywana do Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Środki kierowane na fundusz centralny będą przeznaczane na dofinansowywanie zadań gospodarki wodnej szczególnie istotnych z punktu widzenia polityki państwa.

Należy podkreślić, że przedstawione powyżej ogólne założenia funkcjonowania systemu opłat nie zawierają regulacji szczególnych, które znajdują się jeszcze w fazie opracowywania [8], poprzedzającego wydanie rozporządzenia Rady Ministrów. Niezależnie od nich można sformułować ogólne kryteria, jakie powinien spełniać system opłat za szczególne korzystanie z wód; winien on:

- obligować użytkowników do racjonalnego i optymalnego (wg standardów techniki) wykorzystywania zasobów wodnych,
- uwzględniać, że zasoby wodne stanowią swiste dziedzictwo — przekazywane kolejnym pokoleniom oraz, że woda jest „produktem”, którego cena uzależniona jest od jakości,
- umożliwiać gromadzenie środków finansowych pozwalających na skuteczną realizację niezbędnych przedsięwzięć badawczo-projektowych, inwestycyjnych i in.

W realizowanych obecnie pracach studialnych w sprawie opłat za szczególne korzystanie z wód przyjmuje się m.in., że:

- opłaty za pobór wód powierzchniowych i podziemnych, stanowiących własność Skarbu Państwa lub mienia komunalnego pobierane są w wysokości odpowiadającej iloczynowi pobranej wody oraz stawki jednostkowej,
- opłaty za pobór wody ustalane będą w zależności od stopnia jej zanieczyszczenia; stawka opłaty za 1 m³ ma stanowić średnią arytmetyczną z wartości stawek jednostkowych za poszczególne wskaźniki,
- w systemie opłat nie powinno być miejsca na jakiegokolwiek ulgi, niezależnie od rodzaju użytkowników (np. szpitale, szkoły itp.).

Obecnie brakuje jeszcze jednoznacznych ustaleń co do zasad naliczania opłat za wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi, niemniej w jednym z wariantów przewiduje się, że zasadę ustalania podstawy stawki mógłby stanowić koszt usunięcia jednostkowego ładunku zanieczyszczeń w typowej oczyszczalni ścieków. Użytkownicy wnosiliby opłaty stanowiące

procentową wartość (określaną arbitralnie) podstawy stawki w zależności od stopnia realizacji wymagań określanych w pozwoleniach wodnoprawnych. Rady dorzecza będą mogły zwiększać wysokość stawek jednostkowych, w porównaniu do stawek zamieszczanych w rozporządzeniu Rady Ministrów, natomiast nie będą miały prawa ich zmniejszyć.

Podsumowanie

Obecnie dokonuje się zmian dotychczasowego systemu zarządzania gospodarką wodną; przekazano do legislacji projekt nowej ustawy „Prawo Wodne”. Tworzy się podstawy funkcjonowania nowych instytucji (np. rada gospodarki wodnej dorzecza); rozpoczęły działalność regionalne zarządy gospodarki wodnej. Trwają prace koncepcyjne nad projektami nowych aktów wykonawczych do ustawy „Prawo Wodne”, dotyczące bardzo istotnej problematyki: warunków korzystania z wód dorzecza, krajowego systemu informacji gospodarki wodnej, systemu opłat za szczególne korzystanie z wód i in.

W obecnym okresie wszystkie środowiska związane profesjonalnie z gospodarką wodną powinny aktywnie uczestniczyć w dokonujących się przemianach, ponieważ podejmowane ustalenia mogą w sposób trwały zadecydować o funkcjonowaniu tej branży gospodarki narodowej.

LITERATURA

1. XX Kongres Techników Polskich: Uchwała VI Zespołu Problemowego „Ochrona Środowiska i Gospodarka Wodna”. NOT, Warszawa 1982.
2. Narodowa Fundacja Gospodarki Wodnej: Uchwała Krajowej Konferencji Gospodarki Wodnej, Kraków 1991.
3. Departament Gospodarki Wodnej MOŚZNIŁ: Projekt nowej ustawy „Prawo Wodne”, Warszawa 1992.
4. A. FILIPKOWSKI: Analiza porównawcza istniejących systemów informatycznych, potrzeb i możliwości ich wykorzystania, wybór systemu dla regionalnego banku danych i identyfikacja zbiorów. Envirotex — Przedsiębiorstwo Usług Konsultingowych, Warszawa 1992.
5. GUS: Ochrona Środowiska 1991, Warszawa 1991.
6. Komisja Ochrony Środowiska Rady Miejskiej: Informator o stanie środowiska Wrocławia, Wrocław 1991.
7. CBSiPBW HYDROPROJEKT: Metodyka jednolitych bilansów wodnogospodarczych i przygotowania programów działań perspektywicznych, Warszawa 1992.
8. Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska: Tezy do opracowania systemu opłat za pobór wody i odprowadzanie ścieków do wód.

**ROLE AND TASKS OF REGIONAL ADMINISTRATION
IN THE NEW WATER MANAGEMENT SYSTEM IN
POLAND**

Regional Water Management Administration has been created to provide for a rational management of the available water resources. The responsibilities of the Regional Admi-

nistration are discussed in detail. The Administration will make use of an information system which aims at collecting, processing and follow-up of data on the hydrographic network, on the resources and quality of surface- and groundwaters, as well as on the water suppliers and users. The system of Regional Water Management Administration (which is now at the stage of organization) will be financed by the Government.